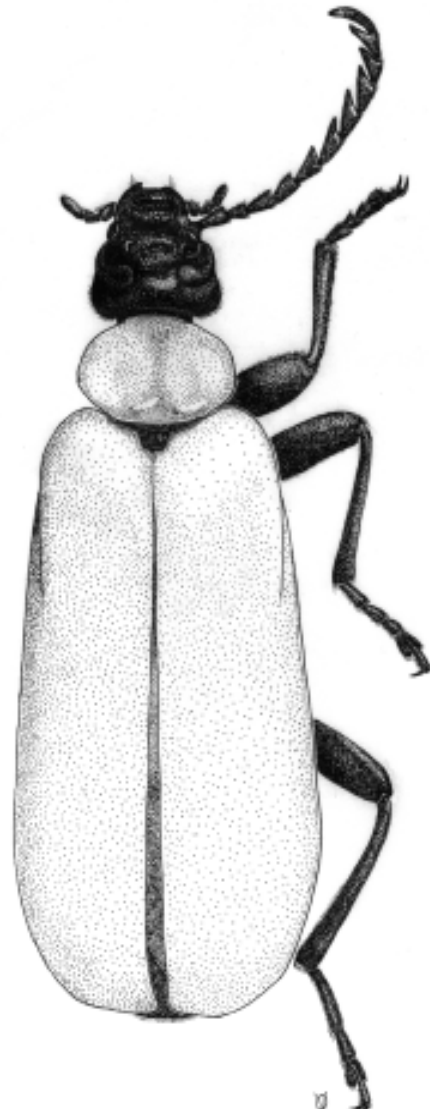

Sektie
Everts
Info 74

Mededelingenblad van de
Sektie *Everts*
Nederlandse Entomologische Vereniging

februari 2007

Bestuur van de sekte:

Jan Cuppen (voorzitter)	Buurtmeesterweg 16, 6711 HM Ede (0318-652039), jan.cuppen@wur.nl
Barend van Maanen (secret., Everts Info, website)	Kast. Annendaelstraat 31, 6043 XS Roermond (0475-324648), maanen.engels@hetnet.nl
Bas Drost (coördinator vergaderingen)	Lingedijk 35, 4014 MP Wadenoijen (0344-661440), mbpdrost@xs4all.nl
Henk Pijpers (penningmeester, ledenadmin.)	Nassastraat 10, 9422 GS Smilde (0592-414411), hcpijpers@hetnet.nl
Frank van Nunen	Amaliastein 113, 4133 HB Vianen (0347-376545), fvannunen@planet.nl
Meindert Hielkema	Veenenburg 6, 2804 WX Gouda (0182-532235), hielkema@kabelfoon.nl

Overige Info

Lidmaatschap	€ 7,50 per jaar, Giro 4058536 , Sektie Everts, Smilde (Utrecht). IBAN: NL47PSTB0004058536, BIC: PSTBNL21
Website	www.nev.nl/everts

Nieuw lid

J. Slot, J.F. Kennedylaan 126, 3931 XM Woudenberg, 033-2864486

Adreswijzigingen

Tom Kisjes, D.H. Camarastraat 10, 1507 CS Zaandam, 075-7729690

De Sektie *Everts* van de Nederlandse Entomologische Vereniging werd opgericht in 1988 en richt zich op de studie van de (Nederlandse) kevers. Zij is vernoemd naar de grondlegger van de vaderlandse coleopterologie jonkheer Edouard Everts (1849-1932)

Agenda

- 24 feb 2007   Bijeenkomst te Amsterdam
- 5 mei 2007   Voorjaarsexcursie Noordoostpolder (bosgebieden)
- 23 juni 2007   Extra excursie Bergerheide (Nieuw-Bergen, Li.)
- 31 aug -
2 sep 2007   Weekendexcursie Serooskerke (Walcheren)
- 24 nov 2007   Bijeenkomst (locatie nog onbekend)

Bijeenkomst in Amsterdam zaterdag 24 februari 2007

De komende bijeenkomst zal worden gehouden in het **Zoölogisch Museum Amsterdam**, Sectie Entomologie. Het adres van het museum is Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam. De aanvangstijd is **10.30 uur**. Het museum zal open zijn om 10.00 uur. Voor de ochtend hebben we het volgende programma samengesteld:

- Bruce Schoelitz - De ecologie van wortelvretende bladsprietkeverlarven in Nederlandse duinsystemen
- Henk Vlug - Scarabaeidae en hun larven in grasland op sportvelden en gazons. Levenswijze en voorkomen in Nederland
- Jan Cuppen - *Dytiscus latissimus*, terug van nooit weggeweest

De middag is gereserveerd voor informele contacten.

Tot ziens in Amsterdam!

Kevers!!!

Jan de Oude

In april 1999 struinden Selma en ik wat door de bossen van de Bemelerberg in Zuid-Limburg. Het was mooi weer en op een zeker moment riep Selma die wat was afgedwaald van het pad mij en wees op een paar kevertjes die tussen een groot aantal mieren op een half verrotte boom liepen die half over een paadje lag. Het bleek de breedgerande glanskever (*Amphotis marginata*) te zijn die bij de glanzende houtmier (*Lasius fuliginosus*) leeft. De kevers zitten meestal overdag verborgen onder stenen, in boomstronken en langs dergelijke mierenstraten. 's Nachts mengen zij zich in het mierenstraatleven. Met hun sprieten trommelen zij op de zijkant van de kop van de werksters die op de terugweg zijn met hun voedsel. De werksters dragen dan honingdauw bij zich die ze hebben geoogst in een bladluizenkolonie. Als reactie op het trommelen spuwen ze wat voedsel uit dat wordt opgelikt door de kevers. De kevers leven hiervan en kunnen daarom als echte mierengasten worden beschouwd. Onmiddellijk na de voedselgift worden de mieren agressief en vallen de kevers aan. Deze drukken zich dan plat tegen de grond, trekken alle uitstekende delen in en klemmen zich met de stekeltjes aan hun poten vast aan de grond. Het lukt de mieren dan niet vat te krijgen op de kevers. Mieren staan algemeen bekend als sociale insecten en er is hier een merkwaardige communicatie aan de gang tussen mieren en kevers, waarbij de mieren zich als gefrustreerde kinderen gedragen, omdat hen op een slimme manier iets waardevols is afgenomen.

Toen wij een jaar later op dezelfde plek gingen kijken, bleek de boom met zijn interessante populatie verdwenen te zijn omdat op die plaats draineringswerkzaamheden hadden plaats gevonden. Zo was weer een mooie niche van een zeldzame nederkever naar de filistijnen geholpen. Mieren, termieten, bijen en wespen (solitaire bijen en wespen uitgezonderd) leven in gemeenschappen die hen bepaalde voordelen bieden wat hun overlevingskansen betreft. Daarover is veel gepubliceerd, maar ook bij andere insectenorden, zoals Hemiptera, Coleoptera, Lepidoptera en vele andere orden zijn vormen van samenleven en vormen van onderlinge communicatie, zoals hierboven beschreven, ontdekt. Costa (2006) heeft daarover een buitengewoon interessant boek geschreven met een voorwoord van Bert Holldöbler en een commentaar van Edward O. Wilson, beiden wereldberoemde experts op het gebied van sociale insecten, vooral van mieren. Onder het hoofdstuk De ecologie van sociale evolutie worden

Amphotis marginata
Uit: De Oude (2004)

thema's behandeld als broedzorg, "fortverdedigers" en gemeenschappen van larven. Daarna wordt uitgebreid en diepgaand ingegaan op vormen van sociaal gedrag bij de verschillende insectenorden. Het blijven echter vormen van communicatie die veel minder "sophisticated" zijn dan die bij mieren, termieten, bijen en wespen.

Voor kevermensen geven Cooter & Barclay (2006) een uitgebreide toolbox. Na een korte, gedegen behandeling van bijna alle keverfamilies, worden onder het hoofdstuk Verzamelen een aantal thema's behandeld, zoals apparatuur die daarbij benodigd is, wat je kunt verwachten als je tijdens winter, lente, zomer of herfst verzamelt, verzamelen in het buitenland, kevers die samenleven met mieren, voorraadkevers en kevers en hun gastplanten. Daarna volgt een uitgebreid gedeelte waar alles wordt behandeld dat met conserveren heeft te maken, zoals o.a. doden, opweken, prepareren, bescherming van verzamelingen tegen vraat e.d., ontvetten, nomenclatuur, determinatie, "chromosome differences", genitalia enz. De "Van Doesburg methode", uitgevonden door oud-conservator Dr. Piet van Doesburg van "Naturalis" voor het prepareren van genitalia, wordt uitgebreid behandeld. "The Dutch entomologist, P. H. van Doesburg, developed a method, which is now used extensively by dipterists and hemipterists and increasingly by coleopterists in U.K. institutions and abroad."

Onder het hoofdstuk Kweken van larven wordt uitgebreid ingegaan op de wijze van kweken van verschillende soorten keverlarven met een duidelijke indeling naar habitat. De laatste jaren wordt aan dat interessante onderwerp steeds meer aandacht besteed. Daarna volgen nog hoofdstukken over natuurbescherming (o.a. beschermde kevers), en het creëren van een database. Kortom een rijk boek met uitstekende foto's en afbeeldingen dat het waard is om te worden vertaald, met aanpassingen voor de Nederlandse situatie.

Literatuur

- COOTER, J. & M.V.L. BARCLAY (eds), 2006. A Coleopterists' Handbook (4th Edition). The Amateur Entomologist. Vol. 11. The Amateur Entomologist's Society, Orpington.
- COSTA, J.T., 2006. The Other Insect Societies. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge.

Contributie 2007 !

Op de najaarsbijeenkomst van 2006 in Tilburg is besloten de contributie te verhogen van € 5,- naar € 7,50, in verband met de stijgende kosten van accommodaties, verzendkosten, etc.

Maak je contributie voor 2007 over (als je dat nog niet gedaan hebt) naar **Giro 4058536**, ten name van Sektie Everts, Smilde (Utrecht). Voor buitenlandse leden: IBAN: NL47PSTB0004058536, BIC: PSTBNL21.

Op zoek naar een boek ...

Hugo Raemdonck is op zoek naar het boek van Paul Kuhnt: Illustrierte Bestimmungstabellen der Käfer Deutschlands. Kan iemand hem hieraan helpen voor een schappelijke prijs?

Hugo Raemdonck, Walenstraat 41, 1090 Jette, tel.: 32 2 4262287,
hugo.raemdonck@chello.be

Inleveren soortenlijstjes voor excursieverslagen

De inlevertermijn voor de soortenlijsten van de **weekendexcursie naar Bergen op Zoom** is verlengd! Jan Cuppen heeft nog veel te weinig gegevens ontvangen: alleen Marc Lodewijckx, Albert Lutjeboer en Frank van Nunen hebben hun gegevens ingeleverd. Aan alle deelnemers: stuur je soortenlijsten nu direct op, dan kunnen ze nog worden meegenomen in het verslag!

De verslaglegging van de excursies in 2005 is overigens vertraagd. De volgende Everts Info zal het excursieverslag van de Castenraysche Vennen bevatten en het daarop volgende nummer de weekendexcursie van Bergen op Zoom.

Onderstaand een overzicht voor het inleveren van de soortenlijsten van de overige excursies. De lijsten kunnen worden opgestuurd naar het bestuurslid dat het verslag maakt, zie hun (e-mail)adressen op pagina 2. Lever je lijsten bij voorkeur aan als Orde-export, maar ook als Excel- of Word-bestand is mogelijk.

Excursie	Verslag	Deadline
Weekendexcursie Bergen op Zoom (2005)	Jan Cuppen	01-03-2007
Voorjaarsexcursie Amelisweerd (2006)	Frank van Nunen	01-09-2007
Extra excursie De Doort (2006)	Bas Drost	01-12-2007
Weekendexcursie St. Maartensvlotbrug (2006)	Jan Cuppen	01-01-2008

Histeriden als studieobject: een uitdaging

Piet Kanaar

Het ligt niet zo voor de hand om de Histeridae als specialisatieterrein te kiezen. Ze zijn niet spectaculair, ze zijn heel vaak klein en glimmend zwart, en verwante soorten zijn heel erg lastig uit elkaar te houden. Er is dus een lange aanloopperiode nodig om ze met redelijke zekerheid te kunnen determineren. De literatuur is erg verspreid, determinatietabellen zijn schaars en daardoor kost het veel tijd en zoek om Histeriden uit andere windstreken op naam te krijgen. Een referentiecollectie is daarbij eigenlijk onontbeerlijk. Ook zijn heel veel soorten volstrekt onvoldoende gedetailleerd beschreven. Als klap op de vuurpijl komen ook nog eens veel soorten voor onder aas en in mest, geen aantrekkelijke substanties om in te verzamelen.

Er zijn dan ook maar weinig Histeridologen. Momenteel zijn er in de hele wereld zo'n 18 personen die zich min of meer intensief met Histeriden bezig houden. Maar om met Johan Cruyff te spreken: "*Elk nadeel hep ook zijn voordeel*". In bijna alle musea ter wereld staan nog dozen vol Histeriden op determinatie en bewerking te wachten. Naar schatting is nog niet de helft van alle soorten Histeriden beschreven. Er is dus volop werk voor een histeridoloog en het is geen kunst om bij revisies van bepaalde groepen grote aantallen nieuwe soorten te ontdekken en die ten doop te houden. Het geeft de peetvader/-moeder een zeer tevreden gevoel en het is strelend voor het ego. Bij populaire families als boktorren, loopkevers, bladsprietkevers enz. is het aantal nieuwe soorten dat je in een werkzaam entomologenbestaan zult tegenkomen maar zeer beperkt.

Ik krijg af en toe de vraag te horen: "Wat vind je nou zo leuk aan Histeriden?" Nou ja, echt *leuk* kun je ze moeilijk noemen, of het zou de manier moeten zijn waarop ze bij gevaar poten en sprietten intrekken en zich als een levenloos zaadje voordoen. Maar als je eenmaal over de beginnersmoeilijkheden heen bent, blijken Histeriden heel interessant te zijn door hun specialisatie en hun enorme diversiteit als gevolg van hun aanpassingen aan de omstandigheden waaronder hun prooidieren leven.

Omdat mijn gezichtsvermogen gestadig afneemt komt binnen afzienbare tijd het moment dat ik moet stoppen met de actieve entomologiebeoefening. Mijn collectie zal de komende jaren in tranches naar "*Naturalis*" gaan, en daarmee krijgt dit museum één van de soortenrijkste Histeridencollecties ter wereld.

Als er evenwel een ambitieuze jonge coleopteroloog (M/V) is die er voor voelt om de uitdaging van een moeilijke groep als de Histeridae aan te gaan wil ik hem graag een handje helpen door twee van de grootste moeilijkheden voor een beginnend histeridoloog te ondervangen, n.l. de onmisbaarheid van een *referentiecollectie* en de beschikking over uitgebreide *literatuur*. Van alle soorten waarvan ik meerdere exemplaren bezit (en dat zijn er veel!) zal ik één of twee referentie-exemplaren aan hem geven. Zo'n collectie zal dan al gauw 800 soorten (ca. 20% van alle beschreven soorten!)

omvatten. Het duurde bij mij jáááren voordat mijn collectie zo'n omvang had. Van soorten waarvan ik heel veel materiaal heb zal ik ook extra exemplaren geven om t.z.t. met andere histeridologen te kunnen ruilen. Bovendien zal ik hem op termijn al mijn literatuur en documentatie over Histeriden overdragen. Dat scheelt ook jaren zoekwerk (en ook nogal wat kosten....). Ik zal hem introduceren bij de andere histeridologen. En uiteraard kan hij altijd bij mij aankloppen als hij ergens met een probleem zit.

Als iemand serieuze belangstelling heeft om op dit aanbod in te gaan zal ik hem graag ontvangen en hem aan de hand van mijn collectie laten zien dat er óók heel bijzondere en bizarre Histeriden zijn. Ik hoop dan eventuele aarzelingen bij hem weg te kunnen nemen. Ik ben benieuwd of er zich een "entomologische erfgenaam" aandient!

Piet Kanaar, tel. 071-5175601, p.kanaar@hetnet.nl

Histeriden (hier afgebeeld Hister helluo) hebben dan meestal geen opvallende kleuren, hun vaak zware bepantsering is toch zeker spectaculair te noemen. (foto: Barend van Maanen)

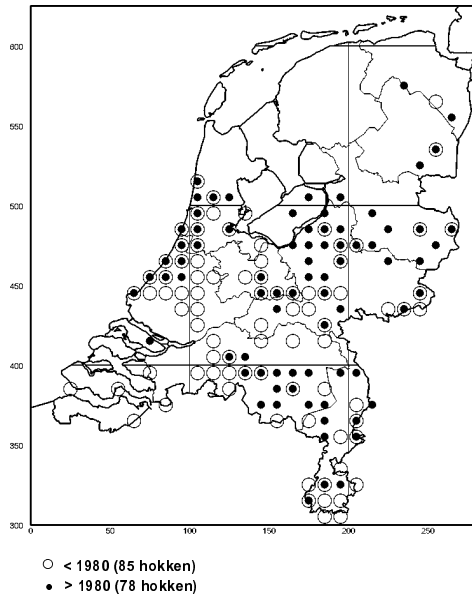
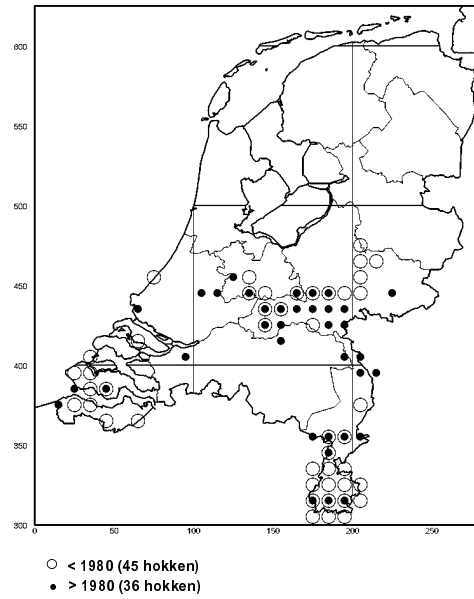
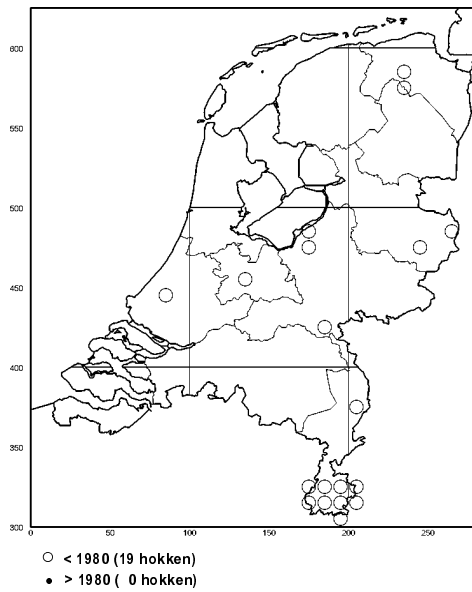
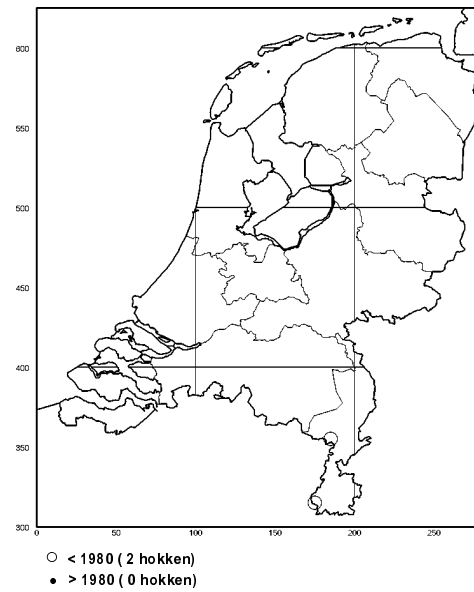
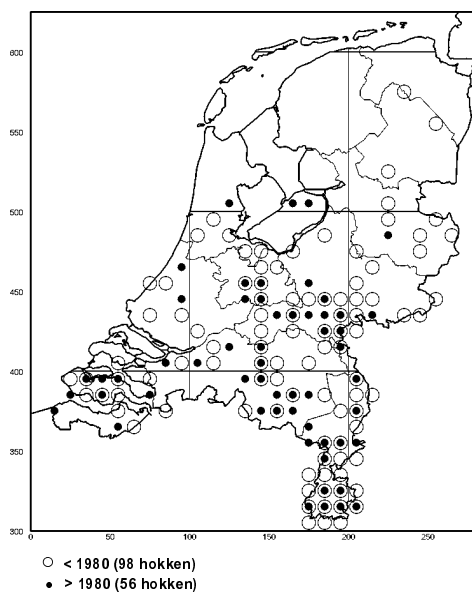
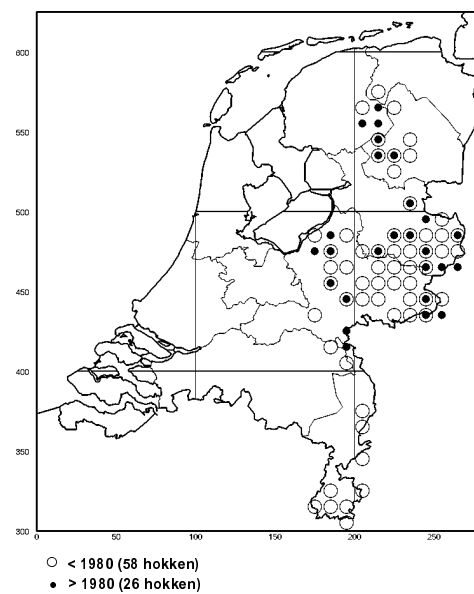
Oproep houtbewonende bladsprietkevers

In de vorige nieuwsbrief was te lezen dat ik bezig ben met het in kaart brengen van de in Nederland voorkomende bladsprietkevers met houtbewonende larven. Over de voortgang van deze stageopdracht had ik graag wat willen vertellen op de komende bijeenkomst, maar helaas ben ik dan op vakantie. Het is nu de bedoeling dat ik een praatje zal houden tijdens de bijeenkomst in november. Wat ik alvast wel wil laten zien in deze nieuwsbrief zijn de voorlopige verspreidingskaartjes (zie pagina 10 en 11) aan de hand van de collecties uit Amsterdam, Leiden en Tilburg en waarnemingen van enkele sekteleden. Van *Cetonia aurata*, *Protaetia cuprea* en *Platycerus caraboides* is het Amsterdamse materiaal nog niet in de kaartjes opgenomen.

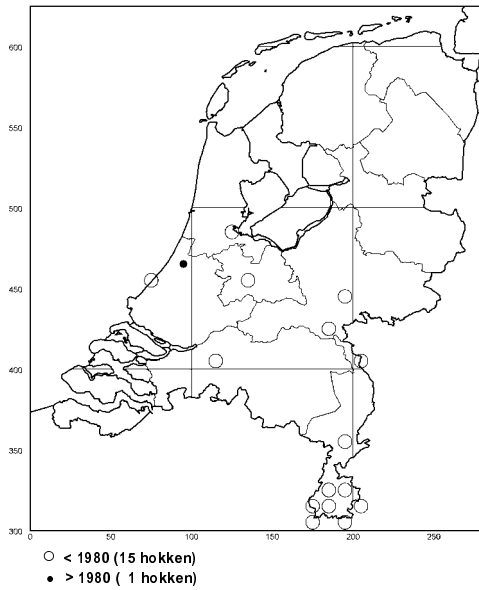
Deze kaartjes laten zien dat we van sommige soorten nog maar weinig recente waarnemingen hebben. Daarom ben ik zeer geïnteresseerd in meer **waarnemingen**, waarbij hulp van sekteleden onmisbaar is. Verder ben ik voor het artikel dat in Nederlandse Faunistische Mededelingen zal verschijnen ook nog op zoek naar **foto's**, in het bijzonder van *Dorcus parallelipedus*, *Oxythyrea funesta* en *Gnorimus nobilis*. Ook foto's uit het buitenland zijn zeer welkom.

Niet al te grote hoeveelheden materiaal kunnen tijdens de komende bijeenkomst in Amsterdam door Hans Huijbregts, mijn begeleider, worden opgenomen. In verband met de afronding van deze stageopdracht, waarnemingen graag voor 1 maart doorgeven.

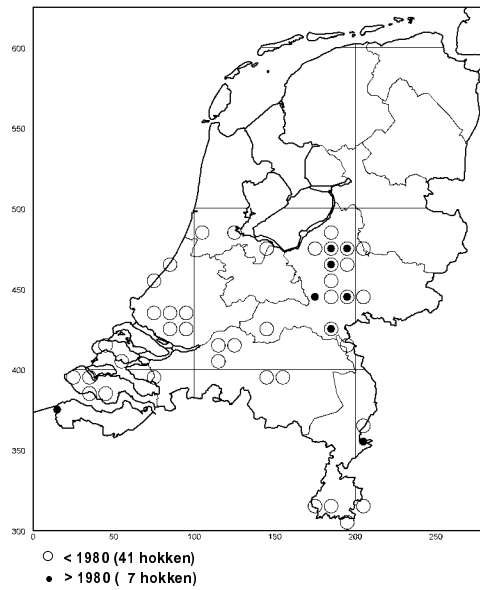
Jan-Pieter Huizer, Fazant 156, 2986 CN Ridderkerk, Huizer@naturalis.nl

*Oryctes nasicornis**Valgus hemipterus**Gnorimus nobilis**Gnorimus variabilis**Trichius zonatus**Trichius fasciatus*

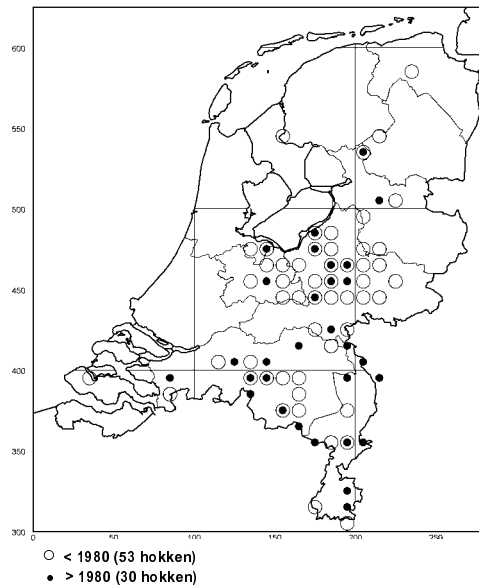
Oxythyrea funesta

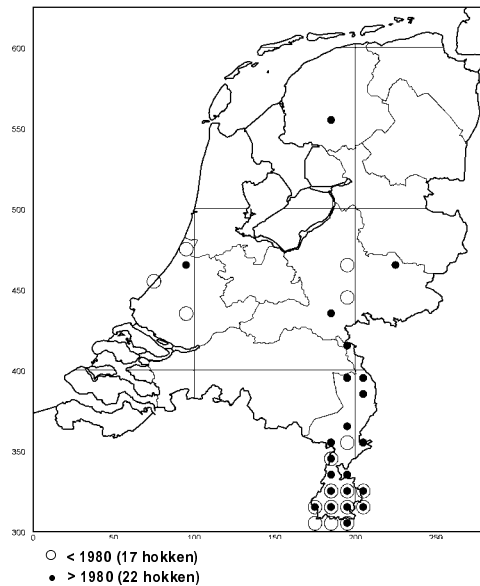
Cetonia aurata

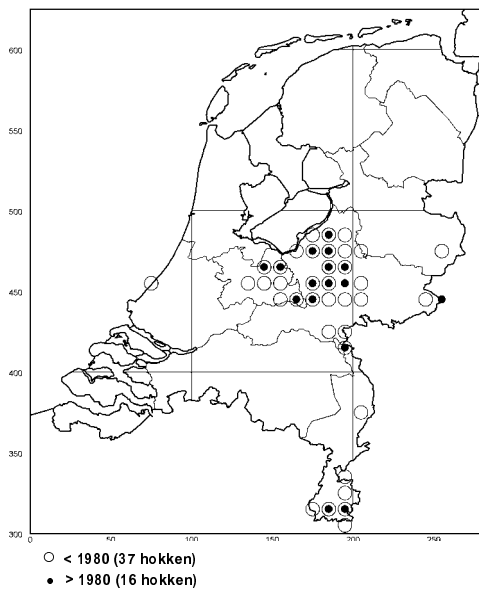
Protaetia cuprea

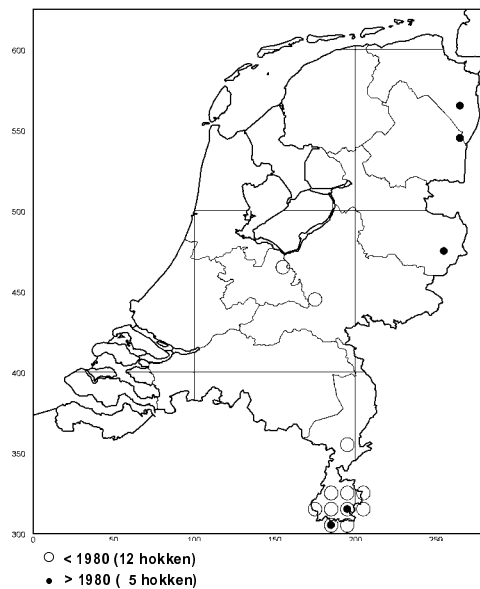
Dorcus parallelipedus

Platycerus caraboides

Sinodendron cylindricum

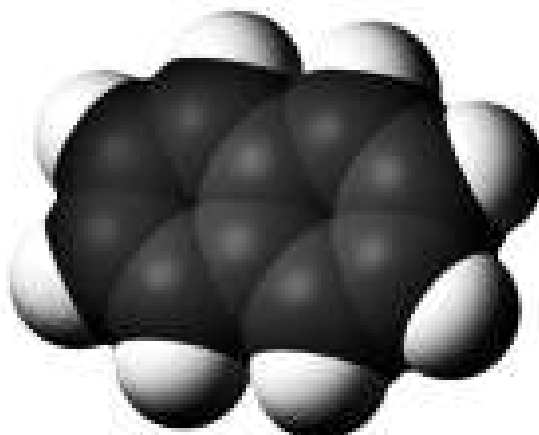
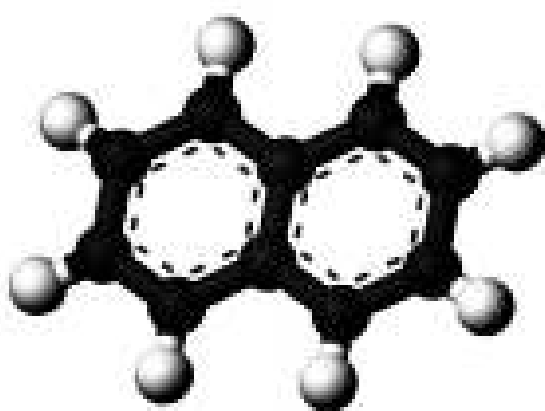
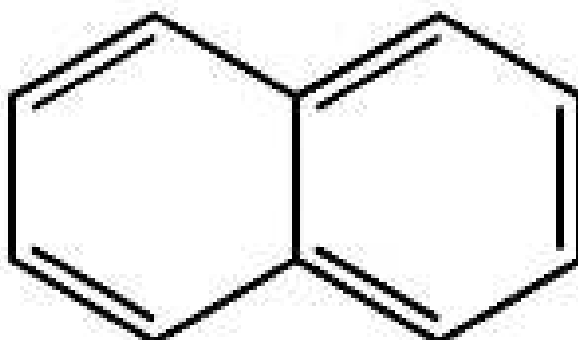
Aanbod voor aanschaf van Naftaline voor sekteleden

Naftaline wordt door entomologen veel gebruikt om de insectencollectie te vrijwaren van vraat door bijvoorbeeld museumkevers. Een kleine hoeveelheid per insectendoos volstaat, totdat het materiaal volledig verdampt is. Er wordt aangenomen dat Naftaline minder schadelijk voor de gezondheid is dan de bij elke drogist verkrijgbare mottenballen (met als werkzame stof *paradichloorbenzeen*). Naftaline is echter niet zo eenvoudig verkrijgbaar voor particulieren

Dit was voor Fons Heetman de aanleiding om aan de Sektie aan te bieden het middel voor geïnteresseerde leden te leveren. Hij kan het vanuit zijn werk eenvoudig en relatief voordelig bestellen. Geïnteresseerden kunnen met Fons contact opnemen. De prijs bedraagt € 10,-- per kilo (minimale afname). Maak dan ook even een afspraak wanneer je in de gelegenheid bent de Naftaline in ontvangst te nemen. Wanneer je snel bestelt kan Fons de bestellingen mogelijk nog meenemen naar de bijeenkomst in Amsterdam!

Als je Fons belt kan het zijn dat je het antwoordapparaat van de ongediertebestrijdingsdienst aan de telefoon krijgt; spreek je bericht dan gewoon even in.

Fons Heetman, 010-4610996

Naftaline